

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

U2020/06020

Yttrande över remiss: Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Sammanfattning

Skolväsendets överklagandenämnd har, utifrån det område Överklagandenämnden har att bevaka, sammanfattningsvis följande att framföra gällande det som föreslås i betänkandet. Nämnden har inget att erinra mot utredningens förslag som innebär att förskola blir obligatorisk för alla 5-åringar och att eleverna ska ha skolplikt. Nämnden ställer sig positiv till den föreslagna nya placeringsbestämmelsen för obligatorisk förskola, men noterar att det saknas förslag beträffande urvalskriterier (8 kap. 15 a §). Följande förslag tillstyrks. Finns det synnerliga skäl ska ett barn få börja fullgöra sin skolplikt i den obligatoriska förskolan först vid 6 års ålder. Efter vårdnadshavarens önskemål kan en 6-åring få gå kvar i förskolan ytterligare ett år om det finns särskilda skäl (7 kap. 10 §). En kommuns beslut om uppskjuten skolplikt i obligatorisk förskola och beslut om placering vid förskola får överklagas till Överklagandenämnden (28 kap. 12 §). Slutligen görs en reservation för att överklagade ärenden kan hanteras inom Nämndens nuvarande ram.

Avsnitt 9.3 Förskolan ska bli obligatorisk från 5 års ålder

Avsnitt 9.3.2. Hemkommunens ansvar samt placering i den obligatoriska förskolan

Överklagandenämnden är positiv till formuleringen att placering ska ske ”så nära barnets hem som möjligt” och att skälig hänsyn ska tas till vårdnadshavarens önskemål. Utredningens förslag gör det tydligt för kommuner, vårdnadshavare och överinstans att vårdnadshavarens önskemål ska tillgodoses men att det inte är den styrande faktorn för var ett barn placeras i den obligatoriska förskolan.

Nämnden konstaterar att placeringsbestämmelsen för den obligatoriska förskolan skiljer sig från placeringsbestämmelserna för förskoleklass och grundskola. Utgångspunkten för placering i den obligatoriska förskolan är att förskolan ligger så nära barnets hem som möjligt. Vid placering i de två andra skolformerna är det i stället vårdnadshavarnas önskemål som ska vara styrande. Nämnden erfar dock att många vårdnadshavare är av uppfattningen att de har en rätt till placering på närmsta förskoleklass respektive grundskola. Eftersom placeringsbestämmelserna skiljer sig för den obligatoriska förskolan och de resterande skolformerna kan det leda till en oklarhet för vårdnadshavare vid de olika skolvalen när bedömningen av placeringar görs olika beroende på vilken skolform det gäller.

Nämnden noterar vidare att utredningen inte gett förslag på hur urval ska ske för det fall att det inte finns tillräckligt många platser vid önskad förskola. Även om det geografiska avståndet ska vara styrande för en placering, kan kommuner använda sig av olika urvalsgrunder såsom absolut eller relativ närhet. I betänkandet En mer likvärdig skola- minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) finns förslag på att införa urvalsgrunder i skollagen för placering i förskoleklass och grundskola. Nämnden vill framhålla att i syfte att uppnå ökad tydlighet, bör man fundera på om tillåtna urvalsgrunder ska specificeras i skollagen även vid antagning till obligatorisk förskola.

Avsnitt 9.3.3. Skolplikten ska kunna senareläggas i vissa fall

Överklagandenämnden tillstyrker förslaget att barnet ska få börja fullgöra sin skolplikt i förskola först vid 6 års ålder om det finns synnerliga skäl och att prövning av skolpliktens uppskjutande i övrigt ska ske på samma sätt som i dag gäller för övriga skolformer.

Nämnden prövar idag överklaganden av hemkommunens beslut om uppskjuten skolplikt. Det gäller dock 6-åringar som ska börja förskoleklass och det krävs särskilda skäl för att skjuta upp skolplikten. Som utredningen föreslår blir prövningen annorlunda av en 5-åring som ska börja fullgöra sin skolplikt i förskola än för en 6-åring som ska börja förskoleklass. Utredningen föreslår att det ska krävas synnerliga skäl för att ett uppskjutande av förskola ska medges och att det exempelvis kan handla om barn som har en grav utvecklingsstörning, en annan svår funktionsnedsättning eller en allvarlig sjukdom. I och med att det krävs synnerliga skäl konstaterar Nämnden att det kommer att medföra en restriktiv prövning och att relativt få barn, i endast undantagsfall, kommer att beviljas uppskjuten skolplikt i förskolan. Nämnden välkomnar därmed utredningens förslag att möjligheten med skolpliktens uppskjutande inför förskoleklass alltså ska prövas utifrån särskilda skäl.

Nämnden anser dock att det behövs ett förtydligande beträffande definitionen av skolplikt. I utredningen har det getts förslag på att uppskjuten skolplikt kan beviljas vid två olika tillfällen. Av 7 kap. 10 § skollagen första stycket framgår att uppskjuten skolplikt kan beviljas i obligatorisk förskola. Enligt samma paragraf i andra stycket anges att uppskjuten skolplikt även kan beviljas i förskoleklass. Ett barn kan emellertid inte skjuta upp sin skolplikt två gånger. Förslagsvis kan 7 kap. 10 § skollagen första stycket behandla *förskoleplikt* och andra stycket skolplikt.

Avsnitt 9.3.4 Möjligheten till tidigare skolstart i förskoleklass eller grundskola ska kvarstå

Överklagandenämnden tillstyrker utredningens förslag om att nuvarande bestämmelser om att barn ska få möjlighet till tidigare skolstart i förskoleklass och grundskola ska kvarstå. Nämnden har inte någon erinran mot utredningens förslag att det är obehövligt med en särskild bestämmelse som möjliggör för barn att påbörja den obligatoriska förskolan tidigare.

Vidare har Nämnden ingen erinran mot utredningens förslag att barn som har beviljats uppskjuten skolplikt och som ska tas emot i grundsärskola ska få börja fullgöra skolplikten utan att först ha gått i den obligatoriska förskolan.

Avsnitt 9.6. Vissa beslut om den obligatoriska förskolan ska kunna överklagas

Överklagandenämnden ställer sig positiv till att placeringsbeslut om obligatorisk förskola endast har en överklagandeinstans. Utredningens förslag innebär att det blir tydligt för kommuner, vårdnadshavare och överinstans vem som prövar placeringsbeslut i den obligatoriska förskolan. Den oklarhet som exempelvis råder vad gäller skolplaceringsbestämmelserna för förskoleklass och grundskola, med två olika överinstanser som prövar beslut rörande samma fråga med olika motiveringar, motverkas.

Vidare tillstyrks utredningens förslag om att Överklagandenämnden ska pröva frågan om uppskjuten skolplikt i den obligatoriska förskolan. Som redan nämnts under avsnitt 9.3.3. prövar Nämnden frågan om uppskjuten skolplikt i förskoleklass. Nämnden ställer sig därför positiv till att utöka prövningen av uppskjuten skolplikt i den obligatoriska förskolan.

Avsnitt 13.5. Ekonomiska konsekvenser för staten

Skolväsendets överklagandenämnd

Med anledning av utredningens förslag att alla placeringsbeslut för obligatorisk förskola samt beslut om uppskjutande av skolplikt i den obligatoriska förskolan

kan överklagas till Överklagandenämnden, görs en reservation för att ärendeströmmningen kan komma att öka. Även om de flesta 5-åringar redan går i förskola eller pedagogisk omsorg har utredningen beräknat att det varje år är ca 6 000 5-åringar som kommer att beröras av att placeras i den obligatoriska förskolan. I och med att utgångspunkten för placering är att förskolan ligger så nära barnets hem som möjligt, kan överklaganden komma att ske i större omfattning eftersom prövningen inte baseras utifrån den förskola som vårdnadshavarna önskat (som också nämnts under avsnitt 9.3.2). Med hänsyn till att det i utredningen anges att en del vårdnadshavare aktivt valt, på grund av olika anledningar, att inte placera sitt barn i förskolan samt att uppskjutande av skolplikt för den obligatoriska förskolan ska bedömas restriktivt kan överklaganden avseende beslut om uppskjutande av skolplikt också komma att öka.

På Överklagandenämndens vägnar

X Elin Carbell Brunner

Signerat av: Elin Carbell Brunner

Yttrandet har beslutats av Elin Carbell Brunner, ordförande i nämnden, samt Magnus Åhammar, Einar Jakobsson, Greger Bååt, Elisabeth Fernell och Eva Ekstedt Salzmänn efter föredragning av juristerna Emelie Skoglund och Erica Underwood. Ersättarna Jonas Hedström och Cindra Klingspor Lindblom har även varit med vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.